

SARADNJA TUŽIOCA I OSL POLICIJSKIH AGENCIJA SA ASPEKTA EFIKASNOSTI OTKRIVANJA I DOKAZIVANJA KRIVIČNIH DJELA PREMA ZAKONU O KRIVIČNOM POSTUPKU BIH

Doc. Dr Aleksandar Faladžić¹
Miroslav Janjić²

Apstrakt:

Jedan od najvažnijih segmenata krivičnog pravnog reagovanja na sve vidove i oblike kriminaliteta je svakako saradnja između policije i tužilaštava. Nastojanja usmjerena u ovom pravcu u posljednje vrijeme su veoma vidljiva kako sa strane pravne nauke tako i na polju djelovanja samih predstavnika policije i tužilaštva.

Od vremena kada je nastalo pa do danas javno tužilaštvo predstavlja jednu od najvažnijih institucija od javnog interesa. Njegova uloga u društvu se mijenjala, poprimala različite forme i sadržinu ali su njegove bitne osobenosti sačuvane bez obzira na vrijeme ili prostor o kojem govorimo. Kao zaštitnik javnog interesa javno tužilaštvo je vijekovima bilo i ostalo stub stabilnosti društva sa osnovnim zadatkom očuvanja javnog reda i mira, bezbjednosti i otkrivanja i procesuiranja osoba koje vrše zakonom zabranjene radnje, pred nadležnim sudovima. U realizaciji svoje misije javno tužilaštvo se oslanja na državne organe prinude, prije svega na policiju. Javno tužilaštvo i policija, kao organ prinude u društvu, su nosioci takvih ovlaštenja čija primjena, bolje rečeno način primjene veoma često najbolje odslikava opšte stanje društva, naročito stepena njegove civilizovanosti i demokratičnosti.

Kod razmatranja pitanja koordinacije tužilaštva i policije, potrebno je istaći da je policija samostalan organ sa sopstvenom funkcionalnom organizacijom koja pripada izvršnoj vlasti u odnosu na tužilaštvo koje kao samostalan organ pripada pravosudnoj vlasti sa samostalnom funkcionalnom organizacijom. S tim u vezi procesni odnosi ovlaštenih predstavnika ova dva ključna subjekta u otkrivanju i dokazivanju krivičnih djela se zasniva na njihovim pravima i obavezama određenim važećim odredbama Zakona o krivičnom postupku BiH.

Kriminalistička strategija nametnula je učešće prvenstveno policije i tužilaštva u borbi protiv kriminala. U prilog ovoj činjenici govori i jedan prost uvid u Zakon o krivičnom postupku BiH u kome se jasno može uočiti kolika je uloga ovih organa pojedinačno i u međusobnoj saradnji. Jasno je vidljivo da tužilaštvo ne

¹Dr Aleksandar Faladžić, doc. na Pravnom fakultetu Univerziteta za poslovne studije Banjaluka, šef Odjela za istrage i podršku svjedocima Tužilaštvo BiH, Email:aleksandar.faladzic@yahoo.com

²Miroslav Janjić-tužilac Tužilaštva BiH, E-mail: m.janjic@hotmail.com

može bez policije niti policija može bez tužilaštva, odnosno da oni čine jedan jedinstven sistem djelovanja u suprotstavljanju kriminalitetu.

Nesumnjivo je da saradnja policije i tužilaštva u najvećem stepenu do izražaja dolazi u fazi krivičnog postupka čiji je zadatak prikupljanje činjenica i dokaza kako bi one mogle biti prezentovane sudu, tj u fazi istrage. Ovaj odnos u fazi istrage zavisi od nekoliko činilaca i faktora, a naročito od položaja i uloge suda i tužilaštva u istrazi što se gotovo direktno odražava i na položaj policije u fazi istrage.

Pitanje uloge javnog tužioca i policije u prethodnom postupku jedno je od osnovnih tema reformi modernih krivičnih postupaka. Reformama krivičnih postupaka koje su sprovedene u državama kontinentalnog prava javni tužilac postao je «gospodar» prethodnog postupka. Posljedica toga je ukidanje istrage kao posebne faze prethodnog postupka i pretvaranje istražnog sudije u sudiju za prethodni postupak, sa ovlaštenjima sudske kontrole nad mjerama procesne prisile i eventualne kontrole odluka javnog tužioca o odustajanju od krivičnog gonjenja.

Naročito je značajno definisanje odnosa policije i tužilaštva u krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine iz razloga njene strukture, broja tužilaštava i policijskih organizacija, kao i nejedinstva krivičnog zakonodavstva, odnosno nepostojanja hijerarhijske subordinacije između institucija čiji je cilj primjena i postupanje prema krivičnom zakonodavstvu. U daljem dijelu rada izložit ćemo probleme koji se u okviru ove djelatnosti javljaju kao i način i modalitete koje smatramo najadekvatnijim za rješavanje.

Ključne riječi: Zakon o krivičnom postupku, istraga, dokazivanje, krivično djelo, tužilac, OSL, policijske agencije, saradnja.

UVOD

Jedan od najvažnijih segmenata krivično pravnog reagovanja na sve vidove i oblike kriminaliteta je svakako saradnja između policije i tužilaštava. Svaka uređena društvena zajednica kao prioritetan zadatak mora imati razvoj ovih tijela krivično pravne reakcije kao i stvaranje uslova za njihovu uspješnu saradnju. Nastojanja usmjerena u ovom pravcu u posljednje vrijeme su veoma vidljiva kako sa strane pravne nauke tako i na polju djelovanja samih predstavnika policije i tužilaštva. Potrebu za usavršavanje međusobne saradnje ovih tijela svakako nameće i sve složeniji vidovi manifestovanja kriminalnih aktivnosti.

Saradnja policije i tužilaštva postali su ključno i gotovo jedino sredstvo u pružanju otpora kriminalnim aktivnostima. O ovoj činjenici govori i jedan prost uvid u krivičnoprocesne zakone u kojima se jasno može uočiti kolika je uloga ovih tijela po naosob kao i u međusobnoj saradnji. Jasno je vidljivo da niti tužilaštvo može bez policije niti policija može bez tužilaštva, odnosno da oni čine jedan jedinstven sistem djelovanja u suprotstavljanju kriminaliteta.

Kako bi se kvalitetno prikazala osnovna tema ovog rada, saradnja policije i tužilaštva, potrebno je analitički izvršiti prikaz procesnog položaja i struktura zadataka ova dva činioca po naosob i njihovu sinergiju, sa posebnim osvrtom na nadzor tužioca nad radom ovlaštenih službenih lica.

Nesumnjivo je da saradnja policije i tužilaštva u najvećem stepenu do izražaja dolazi u fazi krivičnog postupka čiji je zadatak prikupljanje činjenica i dokaza kako bi one mogle biti prezentovane sudu, tj u fazi istrage. Ovaj odnos u fazi istrage zavisi od nekoliko činilaca i faktora, a naročito od položaja i uloge suda i tužilaštva u istrazi što se gotovo direktno odražava i na položaj policije u fazi istrage.

Naročito je značajno definisanje odnosa policije i tužilaštva u krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine iz razloga njene strukture, broja tužilaštava i policijskih organizacija, kao i nejedinstva krivičnog zakonodavstva, odnosno nepostojanja hijerarhijske subordinacije između institucija čiji je cilj primjena i postupanje prema krivičnom zakonodavstvu.

Zakonima o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini (ZKP BiH, ZKP FBiH, ZKP BD BiH i ZKP RS) od 2003 godine uvedena su mnoga nova zakonska rješenja i postavljeni novi pravni instituti zbog potrebe efikasnosti krivičnog postupka na jednoj strani i zaštite univerzalno priznatih prava i slobode čovjeka na drugoj strani. U odnosu na raniji krivični postupak najveće izmjene su u izmijenjenoj ulozi subjekata krivičnog postupka.

Nužnost saradnje tužioca i ovlaštenih službenih lica u istrazi proizilazi iz koncepta samih odredbi krivičnoprocesnih zakona, kao i stvarne potrebe za ovom saradnjom, jer bez saradnje ovih subjekata nije moguće uspješno i učinkovito realizirati istrage.

Kod razmatranja pitanja koordinacije policije i tužilaštava, potrebno je istaći osnovni princip da je policija samostalni organ sa sopstvenom funkcionalnom organizacijom koji pripada izvršnoj vlasti u odnosu na tužilaštvo koje kao samostalan organ pripada pravosudnoj vlasti sa samostalnom funkcionalnom organizacijom, slijedom čega se procesni odnosi ovlaštenih subjekata ovih organa zasnivaju na njihovim pravima i obavezama određenim u krivičnoprocesnom zakonu BiH.

Statusna pitanja ovih organa definisana su odgovarajućim Zakonima o tužilaštvima na entiteskom i državnom nivou, odnosno Zakonom o unutrašnjim poslovima na entiteskom nivou te Zakonom o Državnoj agenciji za istragu i zaštitu na državnom nivou i sl.

AKUZATORSKI MODEL KRIVIČNOG POSTUPKA I NAČELO LEGALITETA KAO OSNOV ZA ORGANIZACIJU TUŽILAČKE FUNKCIJE

Od vremena kada je nastalo pa do danas *javno tužilaštvo* predstavlja jednu od najvažnijih institucija od javnog interesa. Njegova uloga u društvu se mijenjala, poprimala različite forme i sadržinu ali su njegove bitne osobenosti sačuvane bez obzira na vrijeme ili prostor o kojem govorimo. Kao zaštitnik javnog interesa javno

tužilaštvo je vijekovima bilo i ostalo stub stabilnosti društva sa osnovnim zadatkom očuvanja javnog reda i mira, bezbjednosti i otkrivanja i procesuiranja osoba koje vrše zakonom zabranjene radnje, pred nadležnim sudovima. U realizaciji svoje misije javno tužilaštvo se oslanja na državne organe prinude, prije svega na policiju. Javno tužilaštvo i policija, kao organ prinude u društvu, su nosioci takvih ovlaštenja čija primjena, bolje rečeno način primjene veoma često najbolje odslikava opšte stanje društva, naročito stepena njegove civilizovanosti i demokratičnosti.

Pojam modela krivičnog postupka u sistemu krivičnog zakonodavstva ima veliki značaj zbog činjenice da od njega, odnosno vrste modela koji se primjenjuje zavisi veliki broj rješenja u pozitivnom krivičnom zakonodavstvu. Najveći značaj ogleđa se u položaju procesnih subjekata u krivičnom procesnom pravu i njihova uloga u pojedinim fazama krivičnog postupka.

Akuzatorski ili optužni model krivičnog postupka predstavlja najstariji oblik krivičnog postupka, a njegovi prvi začeci javljaju se u orijentalnom pravu. Određene modifikacije ovakav krivični postupak pretrpio je u pravu antičke Grčke i u ranim fazama rimskog prava. Ovaj vid postupka, svoj najsavršeniji izraz dobio je u Engleskoj i drugim državama angloameričke tradicije odakle je u XIX vijeku preuzet od većine država kontinentalne Evrope, gdje je uz određene promjene postao sastavni dio novog, mješovitog krivičnog postupka. Akuzatorski tip krivičnog postupka oblikovan je kao spor između dvije ravnopravne stranke pred sudom. Ovaj tip krivičnog postupka povezuje se sa načelom *nemo iudex sine actore* (nema postupka bez tužioca), odnosno pravilom da spor pred sudom pokreće tužilac (Sijerčić Čolić, 2005:19).

Krivični postupak je spor koji vode dvije potpuno ravnopravne stranke pred sudom od kojeg se traži da, na kraju, presudi koja je u pravu. Tužilac koji je u čisto optužnom postupku, po pravilu oštećeni, iznosi spor pred sud, određujući predmet i obim raspravljanja. Postupka bez tužioca nikako ne može biti, ne samo prilikom pokretanja, već i u cijelom njegovom toku. Tužilac snosi teret dokazivanja. Ako tužilac ne dokaže osnovanost svoje tužbe, sud će okrivljenog osloboditi optužbe (*actore non probante reus absolvitur*). U različitim istorijskim periodima ulogu ovlaštenog tužioca obavljale su različite osobe. Transformacijama koje su se odvijale u akuzatorskom krivičnom postupku pojavljuje se poseban javni organ koji nastupa u ulozi tužioca.

Načelo legaliteta ustanovljava dužnost javnog tužioca da u slučajevima krivičnih djela za koja se goni po službenoj dužnosti preduzme krivično gonjenje tj. da ga započne i dalje održava u toku čim se za to ispune, u zakonu, predviđeni uslovi. Načelo legaliteta krivičnog procesnog prava treba dobro razlikovati od načela legaliteta ustavnog prava i istoimenog načela krivičnog materijalnog prava (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), koji imaju sasvim druga značenja. (više: Grubač, 2008) Kao što prema načelu oficijelnosti pokretanje krivičnog postupka ne zavisi od volje oštećenog, tako prema načelu legaliteta krivičnog postupka, pokretanje krivičnog postupka ne zavisi od volje tužioca, tj. kad su ispunjeni uslovi predviđeni zakonom, pokretanje postupka nije za tužioca samo mogućnost nego i

dužnost. (Vasiljević & Grubač, 2008) Princip zakonitosti ili legaliteta je vrhunsko, rukovodno, neprikosnoveno ili jednostavno-najvažnije načelo krivičnog zakonodavstva sa aspekta zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda. (Čejović, 2005: 80) Prema pozitivnom procesnom zakonodavstvu u BiH tužilac je dužan preduzeti krivično gonjenje, ako su ispunjeni zakonski uslovi, osim ako zakonom nije drugačije propisano. Dakle, u zakonu propisanim slučajevima, tužilac nije dužan preduzeti krivično gonjenje (iako postoje dokazi da je izvršeno krivično djelo za koje se goni *ex officio* i ne postoje okolnosti koje isključuju krivično gonjenje) jer ga zakon na to ovlašćuje. (Sijerčić Čolić, 2005:21)

POSTOJANJE OSNOVA SUMNJE KAO OSNOV AKTIVNOSTI TUŽIOCA U KRIVIČNOM POSTUPKU

Osnovnim propisima kojima se uređuje postupanje policijskih agencija u BiH, kao što su zakoni o unutrašnjim poslovima, Zakon o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu kao jedna od osnovnih funkcija ovih službi, propisana je obaveza otkrivanja i sprečavanja krivičnih djela. U nadležnosti policije su poslovi javnog reda i mira, lična i imovinska sigurnost građana, kriminalitet, zaštita javnog poretka, kontrola državne granice, kontrola kretanja i boravak stranaca, itd. Kriminalistička policija otkriva krivična djela i njihove izvršioce, vodi istrage protiv počinitelja određenih krivičnih djela pod rukovodstvom tužilaštva. Pri tom kriminalistička policija se koristi naučnim i tehničkim metodama i postupcima radi otkrivanja krivičnih djela i dokazivanja krivice izvršioca. Kriminalistička policija operativno istražuje kriminalne djelatnosti koje su izvršene, ali i sprečava izvršenje budućih planiranih i neplaniranih krivičnih djela.

U evropskom kodeksu policijske etike iz 2001. godine u članu 1. navedeno je da je osnovna svrha policije u demokratskom društvu vođenom vladavinom prava: održavanje javnog reda i mira, zaštita i poštovanje osnovnih ličnih prava i sloboda, posebno onih sadržanih u Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima, sprečavanje i borba protiv kriminala, otkrivanje kriminala i obezbjeđenje pomoći i servisnih funkcija građanstvu (Evropski kodeks policijske etike).

Policija ima veoma značajan zadatak u prevenciji najtežih oblika kriminala, jer svojim radom može da utiče na smanjivanje i/ili sprečavanje organizovanog kriminala. Uloga policije i tužilaštva je da kroz vršenje svojih ustavnih i zakonskih ovlašćenja razotkriju izvršioce krivičnog djela organizovanog kriminala.

Zakonita uloga policije u krivičnom postupku važna je iz dva razloga, prvo jer se na taj način povećava efikasnost rada u domenu preventivnog i represivnog djelovanja na polju suzbijanja kriminaliteta, a drugo jer se na taj način sprečava zloupotreba službenog položaja i ovlaštenja od strane pripadnika policijskih struktura, te je stoga veoma značajno definisati sve oblike kontrole rada policijskih službenika što je svakako i nadzor tužioca nad radom ovlašćenih službenih lica.

Tužilac nema nikakvu funkciju u odnosu na postupanje policije i drugih agencija za sprovođenje zakona na otkrivanju krivičnih djela i suzbijanju kriminala

do trenutka ustanovljavanja osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo. Do tog nivoa sumnje, odnosno izvjesnosti da je počinjeno krivično djelo, ne postoji obaveza obavještanja tužioca od strane policijskih organa. Tužilac preduzima potrebne mjere na otkrivanju krivičnog djela isključivo na osnovu postojanja osnova sumnje da je krivično djelo izvršeno, o čemu ga najčešće obavještava policija (VSTS-Pravna, institucionalna i organizaciona analiza saradnje policije i tužilaca u krivičnim istragama 2007).

U tom smislu osnovana sumnja je viši stepen sumnje zasnovan na prikupljenim dokazima koji upućuju na zaključak da je izvršeno krivično djelo. Dakle postoje različiti stepeni sumnje u krivičnom postupku. Prema kriminalističkom iskustvu, sumnja u krivičnom postupku označava mogućnost da je izvršeno krivično djelo. U pravilu se naprijed navedeni nivoi sumnje ne mogu precizno definisati. Međutim, njihovo iskustveno određivanje je od značaja za subjekte i organe koji učestvuju u krivičnom postupku. S obzirom da sumnja o postojanju krivičnog djela, predstavlja polaznu tačku krivičnog postupka, postoji i različiti stepeni sumnje u krivičnom postupku. Polaznu tačku predstavljaju osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo. U literaturi se osnovi sumnje označavaju kao oblik vjerovatnosti, koji se zasniva na određenim okolnostima, koje opet ukazuju na određene mogućnosti, postojanja krivičnog djela i neke osobe kao mogućeg izvršioca. Teorija osnovanu sumnju određuje kao viši stepen sumnje, koji se bazira na prikupljenim podacima i dokazima. Često se za ovaj oblik sumnje koriste nazivi: „sasvim dovoljna sumnja“, „ozbiljna sumnja“, „razumna sumnja“. Sadržaji naprijed navednog oblika sumnji grade se iskustvom čovjeka i njegovom praksom. U pogledu navedenih sumnji postojanje osnova sumnje ocjenjuje tužilac koji naređuje sprovođenje istrage ako postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo i ovlaštene službene osobe koje preduzimaju potrebne mjere i radnje u slučaju saznanja o krivičnom djelu.

SARADNJA POLICIJE I TUŽILAŠTVA U OTKRIVANJU I DOKAZIVANJU KRIVIČNIH DJELA PREMA ZAKONU O KRIVIČNOM POSTUPKU U BIH

Krivični postupak u BiH se može pokrenuti i provesti samo po zahtjevu nadležnog tužioca (princip akuzatornosti). Na taj način je nadležnost za provođenje istražnog postupka u cjelini data tužiocu, a on neka od tih ovlaštenja može prenijeti na ovlaštena službena lica (OSL) koja moraju djelovati pod njegovim rukovođenjem i nadzorom. Na taj način je tužilac od početka, od samog otkrivanja krivičnog djela u situaciji da usmjerava istražni postupak i obezbijedi zakonitost pribavljanja dokaza, što mu opet omogućava efikasno podizanje optužnice i zastupanje na glavnom pretresu.

Izmjenom uloge tužioca u odnosu na predreformski period krivičnog procesnog zakonodavstva u BiH, izmijenila su se i ovlaštenja OSL u istražnom postupku u pogledu validnosti dokaza koje pribave, naravno ako su pribavljeni na zakonit način, čime je znatno ojačan njihov položaj u istražnom postupku. Novi

krivični postupak je sublimirao raniji pretkrivični postupak i prethodni krivični postupak u jednu jedinstvenu istragu, koju sprovodi, rukovodi i nadzire tužilac, kao izvorni nosilac istražnih ovlaštenja. S tim u vezi, ovakvo sublimiranje ranijeg pretkrivičnog i prethodnog krivičnog postupka omogućava tužiocu da od samog početka istrage obezbijedi zakonitost pribavljanja dokaza, odnosno njihovu formalnu ispravnost.

Opšta definicija ili pojam istrage prema krivičnoprocesnim zakonima u BiH, glase: "istraga obuhvata aktivnosti poduzete od strane tužioca ili ovlaštene službene osobe u skladu sa ovim zakonom, uključujući prikupljanje i čuvanje izvjava i dokaza." (ZKP BiH, član 20). Definisana je i uloga tužioca te njegova prava i obaveze u pogledu pokretanja i vođenja postupka istrage „tužilac ima pravo i dužnost da, odmah po saznanju da postoje osnovi sumnje da je učinjeno krivično djelo, preduzme potrebne mjere u cilju njegovog otkrivanja i provođenja istrage, pronalaženja osumnjičenog, rukovođenja i nadzora nad istragom, kao i radi upravljanja aktivnostima ovlaštenih službenih lica vezanih za pronalaženje osumnjičenog i prikupljanje izvjava i dokaza“... te da „tužilac ima pravo da provede istragu u skladu sa ovim zakonom“ (ZKP BiH, član 35).

Tužilac će uvijek donijeti odluku o naredbu o pokretanju istrage kad postoje osnovi sumnje da je krivično djelo učinjeno. Postojanje osnova sumnje bazni je preduslov za sprovođenje istrage.

Donošenje naredbe o provođenju istrage ima izuzetno veliku važnost. Ova naredba sa jedne strane predstavlja odluku tužioca o postojanju osnova sumnje, dok sa druge strane predstavlja svojevrсно planiranje istrage u njenoj početnoj fazi, te razradu istražne strategije i taktike koja će obezbijediti efikasno krivično gonjenje. O provođenju istrage donosi se naredba, koja sadrži: podatke o učiniocu krivičnog djela ukoliko su poznati, opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivičnog djela, zakonski naziv krivičnog djela, okolnosti koje potvrđuju osnove sumnje za sprovođenje istrage i postojeće dokaze. U naredbi tužilac će navesti koje okolnosti treba istražiti i koje istražne radnje treba preduzeti.

Iz sadržaja naredbe o provođenju istrage jasno je vidljivo da je naredba o provođenju istrage usmjerena ka uspješnom i efikasnom vođenju istrage, pri čemu faktički sadrži dva dijela.

Prvi dio sadržaja naredbe o provođenju istrage odnosi se na osnov i predmet istrage i to izražen kao: "podatke o učiniocu krivičnog djela, ukoliko su poznati, opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivičnog djela, zakonski naziv krivičnog djela, okolnosti koje potvrđuju osnove sumnje za sprovođenje istrage i postojeće dokaze..." dok je drugi dio sadržaja usmjeren na planiranje i rukovođenje istragom izražen kao: "... U naredbi tužilac će navesti koje okolnosti treba istražiti i koje istražne radnje treba preduzeti."

Prema tome, sadržaj naredbe o provođenju istrage ukazuje da tom naredbom tužilac istovremeno odlučuje o postojanju osnova za istragu, odlučuje o predmetu istrage, te odlučuje o načinu vođenja istrage (istražna strategija i taktika).

Prema važećim procesnim zakonima propisano je da tužilac sam ocjenjuje da li je stanje stvari u istrazi dovoljno razjašnjeno da se može podići optužnica. To podrazumijeva, razjašnjenje o kom se krivičnom djelu radi, ko je osumnjičeni za izvršenje krivičnog djela, te sa kojim dokazima se raspolaže. Ako zaključi da je stanje stvari dovoljno razjašnjeno, tužilac će podignuti optužnicu, naravno, ako za to postoji dovoljno dokaza.

Ukoliko utvrdi nakon donošenja naredbe o provođenju istrage da su provedene sve radnje dokazivanja, a da nema dovoljno dokaza da je osumnjičeni počinio krivično djelo donijet će naredbu o obustavi istrage. Ukoliko, nije donijeta naredba o provođenju istrage, a provedene su sve potrebne i moguće radnje dokazivanja, nakon podnošenja izvještaja od strane OSL donijet će naredbu o neprovođenju istrage. Nadalje, što je bitno napomenuti, optužnica se ne može podići ako osumnjičeni nije bio ispitan u postupku istrage.

Planiranje istrage, je važan segment istražnog postupka od kojeg zavisi efikasnost istrage, i predstavlja neophodan korak za efikasno i uspješno provođenje istrage u skladu sa naredbom o sprovođenju istrage.

Planiranje istrage bi moglo podrazumijevati postojanje nekoliko faza, koje bi mogle biti definisane npr. na slijedeći način:

- konstatovanje već poznatih činjenica i okolnosti, te poznatih neposrednih ili posrednih dokaza vezanih za eventualno krivično djelo i učinioca;
- postavljanje hipoteza-uspostavljanje teorije slučaja;
- procjena potrebe za primjenom eventualnih mjera za obezbjeđenje prisustva osumnjičenog u postupku i uspješno vođenje krivičnog postupka (lišavanje slobode, određivanje pritvora i dr.);
- analiza i procjena činjenica i okolnosti koje je potrebno utvrditi u toku istrage;
- procjena i utvrđivanje radnji dokazivanja, tj. istražnih radnji kojima će se utvrđivati pojedine činjenice i okolnosti važne za krivično gonjenje;
- utvrđivanje radnji dokazivanja tj. istražnih radnji koje treba preduzeti, te da li je za neku od radnji potrebno tražiti sudsko odobrenje;
- određivanje konkretnih nosilaca pojedinih planiranih istražnih radnji;
- utvrđivanje redoslijeda izvođenja istražnih radnji;
- planiranje i postavljanje vremenskog okvira-rokova za svaku radnju dokazivanja-istražnu radnju pojedinačno i za sve istražne radnje zajedno;
- određivanje perioda i načina komunikacije subjekata koji učestvuju u istrazi.

Planiranje istrage potrebno je provesti u saradnji sa ovlaštenim službenim licima koja su planirana kao nosioci istražnih radnji, te nakon obavljanja svake istražne radnje, tužilac kao svojevrсни koordinator i menadžer istrage, od strane ovlaštenih službenih lica mora biti obaviješten o njihovom provođenju i njihovom

rezultatu, radi koordinacije, eventualnog dodatnog planiranja ili izmjena postojećeg plana u pojedinim ili svim njegovim segmentima. Pojedine složene istrage naročito krivičnih djela iz oblasti korupcije i privrednog kriminala, organizovanog kriminala u pravilu treba da uključuju više subjekata OSL (policije, inspektora poreske uprave, budžetskih inspekcije te dr., eksperata iz pojedinih oblasti-vještaka itd.), jer samo na ovakav način istraga će ići u dobrom smjeru, te će se omogućiti pravovremeno fokusiranje na ključne elemente istrage.

Pri tome je potrebno već tokom planiranja iskoristiti stručna znanja navedenih lica kako bi se sačinio plan istrage koji je fokusiran na ključne činjenice koje treba istražiti. U tom cilju je poželjno već u samom planiranju izvršiti „podjelu rada“ i redosljed izvođenja pojedinih istražnih radnji, kako bi svaka naredna istražna radnja kao podlogu imala već dobijeni rezultat prethodno provedenom istražnom radnjom. Izuzetno je važno odrediti vremensku dinamiku provođenja istrage, način komunikacije subjekata koji učestvuju u istrazi kako bi svi subjekti istrage pravovremeno raspolagali saznanjima do kojih se došlo u istrazi, te kako bi im ta saznanja poslužila radi uspješnijeg ostvarivanja njihovih zadataka.

U toku vođenja istrage neophodno je izvršiti analizu i procjenu rizika od uništavanja, sakrivanja dokaza ili ometanja istrage na drugi način, jer se u pojedinim istragama po pravilu radi o svojevrsnom konspirativnom i po istragu destruktivnom ponašanju izvršilaca i eventualnih saučesnika krivičnih djela, koja se čine u tajnosti, zbog čega je koliko je to god moguće potrebno izbjegavanje preranog preduzimanja istražnih radnji i mjera koje zahtijevaju sudsko odobrenje (izuzev u slučaju kada postoji ozbiljan rizik da će ne preduzimanje tih mjera dovesti do uništavanja ili sakrivanja dokaza). Stoga se u fazi planiranja prilikom utvrđivanja redosljeda u preduzimanju pojedinih istražnih mjera i radnji treba voditi računa o rizicima nestanka ili uništavanja dokaza ili izbjegavanja kompromitacije istražnog postupka i na druge načine.

Rukovođenje i nadzor nad istragom u nadležnosti je tužioca. Rukovođenje i nadzor nad istragom traje već od samog planiranja istrage pa do njenog okončanja, te predstavlja svojevrsni kontinuitet planiranja koje se ostvaruje kroz rukovođenje i nadzor tužioca. Rukovođenje podrazumijeva aktivnu ulogu tužioca u istrazi već od postojanja osnova sumnje da je učinjeno krivično djelo.

Rukovođenje podrazumijeva aktivan odnos tužioca uz njegovo neposredno i aktivno učešće u planiranju i preuzimanju određenih istražnih radnji, analiziranje, sumiranje itd.

Nadzor predstavlja pasivniji angažman tužioca u istrazi, u kojem tužilac inicijativu i dinamiku istrage prepušta ovlaštenim službenim licima nadzirući pri tom njihov rad u smislu njegove zakonitosti i efikasnosti i pomažući im u istom.

Rukovođenje istragom u prvom redu ima za cilj osmišljavanje i prilagođavanje istražne strategije i taktike prilikom čega tužilac može odlučiti da određene istražne radnje obavi neposredno, a pojedine povjeri ovlaštenim službenim licima.

Redosljed izvođenja istražnih radnji, kako je već rečeno potrebno je odrediti već na samom početku istrage. Međutim u toku same istrage, u zavisnosti od novonastalih momenata i saznanja, moguće je da će biti potrebno promijeniti taj redosljed izvođenja istražnih mjera i radnji.

Rukovođenje, takođe, podrazumijeva održavanje redovnih i vanrednih kontakata sa svim subjektima koji učestvuju u istrazi, pri čemu je korisno ustanoviti redovne sastanke sa svim subjektima istrage, na kojima će se iznositi rezultati provedenih istražnih radnji, problemi na koje se tokom istrage naišlo, te će se vršiti procjena dotadašnjeg stanja u istrazi i donositi odluke o daljim pravcima istrage i eventualnim novim istražnim mjerama i radnjama koje nisu bile planirane na početku istrage, a kojima bi bili prevaziđeni problemi nastali tokom istrage odnosno kojima bi istraga dobila na dinamičnosti i efikasnosti. Rukovođenje podrazumijeva i brigu o toku istrage, odnosno o vremenskim okvirima za provođenje pojedinih istražnih mjera i radnji, jer će samo na taj način istraga biti efikasna i uspješna, dok će njeni troškovi biti smanjeni, a materijalni i ljudski resursi biti najoptimalnije iskorišteni.

Rukovođenje i nadzor nad istragom ne treba shvatiti kao sputavanje kreativnosti ovlaštenih službenih lica koja učestvuju u istrazi, nego upravo suprotno, ovlaštena službena lica koja učestvuju u istrazi pod rukovođenjem i nadzorom tužioca moraju iskazati maksimalan stepen kreativnosti prilikom provođenja zadataka datih od tužioca. To je upravo razlog zbog kojeg ovlaštena službena lica treba uključiti u osmišljavanje istražne strategije i taktike već od samog planiranja istrage pa do okončanja istrage.

Nadzor nad radom OSL se realizuje kroz razne procesne i druge aktivnosti kao što su:

- davanje stručne podrške kroz tumačenje krivičnih odredbi, kako materijalnog tako i procesnog krivičnog prava, te brizi o primjeni i zaštiti ljudskih prava građana u postupcima, a sve u cilju da se obezbijedi zakonitost cijelog toka istražnog postupka;
- tužilac izdaje potrebne naredbe i uputstva OSL u toku istrage, u smislu prikupljanja informacija i dokaza na zakonom dopušten način, kako bi isti bili pravno valjani u postupku pred sudom;
- tužilac učestvuje u potrebnim procesnim radnjama i drugim postupanjima u toku istrage, a koja se odnose na angažman OSL. Na primjer, nastupanje tužioca prema sudu temeljem zahtjeva OSL za preduzimanje određene mjere i radnje i slično. Isto tako, primjena posebnih istražnih radnji u smislu člana 116. mora biti pod direktnim nadzorom i usmjeravana od strane tužioca.

Kako je navedeno rad ovlaštenih službenih lica, na bazi postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo, odvija se pod rukovođenjem ili nadzorom tužioca u kojim slučajevima radnje ovlaštenih službenih lica imaju status istražnih radnji i mjera, a izjave i dokazi koje ovlaštena službena lica pribave u toku takve

istrage, pod uslovima koje propisuju zakoni o krivičnim postupcima u BiH predstavljaju zakonit dokazni karakter.

Objedinjavanjem predkrivičnog i prethodnog krivičnog postupka u jednu jedinstvenu istragu, pod rukovođenjem ili nadzorom tužioca, uloga ovlaštenih službenih lica u istražnom postupku je proširena sa inicijatora-podnosioca krivične prijave (po ranijem zakonu o krivičnom postupku) na aktivnog istražnog subjekta.

Međutim, uloga OSL u istražnom postupku ima određene specifičnosti koje proizilaze iz činjenice da OSL djeluju ne samo u istražnom postupku, na bazi postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo, nego je njihov redovan rad uglavnom regulisan i drugim propisima, odnosno njihove djelatnosti nisu isključivo istražnog nego su i operativnog karaktera.

Aktivnosti OSL operativnog karaktera predstavljaju njihove redovne djelatnosti u okviru redovnih službenih dužnosti, prevencije, kontrole, obavještavanja, prikupljanja informacija itd.

U okviru tog svog operativnog rada ovlaštena službena lica mogu prikupljati informacije od građana, ustanova i dr. i o tome sačinjavati službene zabilješke, operativne izvještaje, obavještajne izvještaje, podnositi prekršajne prijave, te provoditi određene upravne postupke.

Prema tome, ni u kom slučaju ne može se zanemariti važnost tzv. operativnog rada ovlaštenih službenih lica koji u odnosu na istražni postupak ima karakter svojevrsnog predkrivičnog postupka. Međutim, taj operativni rad ovlaštenih službenih lica, može rezultirati saznanjima o postojanju osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo, od kog momenta Zakon o krivičnom postupku BiH određuje dalje postupke i radnje ovlaštenih službenih lica.

Odredbama ZKP BiH određen je osnov postupanja ovlaštenih službenih lica, te način i rokovi obavještenja tužioca. Tako je ustanovljena razlika u postupanju OSL u zavisnosti od propisane kazne za zatvora za krivično djelo za koje postoje osnovi sumnje da je izvršeno.

Naime, regulirana je situacija u slučaju postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo s propisanom kaznom zatvora preko pet godina, te je u tim slučajevima određena obaveza ovlaštenog službenog lica da odmah po saznanju za postojanje osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo obavijesti tužioca i pod njegovim nadzorom preduzme potrebne mjere da se pronađe učinilac krivičnog djela, da se spriječi skrivanje ili bjekstvo osumnjičenog ili saučesnika, da se otkriju ili sačuvaju tragovi krivičnog djela i predmeti koji mogu poslužiti kao dokazi, te da se prikupe sve informacije koje mogu biti korisne u krivičnom postupku.

Izuzetak od ovakve obaveze obavještavanja tužioca određen je u slučaju opasnosti od odlaganja kad OSL treba preduzeti sve neophodne radnje radi izvršenja zadatka te ujedno postupati u cijelosti u skladu sa zakonom o krivičnom postupku, kako bi te radnje, preduzete prije obavještavanja tužioca, imale validnu dokaznu snagu.

Takođe ZKP BiH uređuje se način i osnov postupanja OSL u slučaju postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo za koje je zakonom propisana kazna

zatvora do pet godina, u kom slučaju je OSL dužno obavijesti tužioca o svim raspoloživim informacijama, radnjama i mjerama koje je preduzelo najkasnije 7 dana (ZKP BiH, ZKP BD i ZKP FBiH), odnosno 3 dana (ZKP RS) od dana saznanja o postojanju osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo.

Shodno navedenom proizilazi da OSL u slučaju spoznaje o osnovama sumnje da je izvršeno krivično djelo, nije dužno čekati naredbu tužioca o provođenju istrage, nego je dužno preduzeti sve gore navedene radnje u cilju otkrivanja i rasvjetljavanja krivičnog djela i njegovog počinioca, s tim da te radnje mora preduzimati pod nadzorom tužioca, koje mora početi odmah po saznanju da je izvršeno krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora do pet godina, odnosno 7 dana (3 dana prema ZKP RS) od dana saznanja za postojanje osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo. Shodno ovakvom zakonskom rješenju postavlja se pitanje izvornih istražnih ovlaštenja u krivičnom postupku, odnosno postavlja se pitanje da li se ovdje radi o izvornom ovlaštenju ovlaštenog službenog lica za provođenje istrage. U odgovoru na ovo pitanje u svakom slučaju ne smije se zanemariti nadzorna uloga tužioca i u ovakvim situacijama.

Razlike u ciljevima tužilaštva i policije očituju se i u tome što tužilac želi da dobije kvalitetnu krivičnu prijavu kako bi na osnovu nje mogao donijeti tužilačku odluku. Sa druge strane cilj policije je otkrivanje krivičnog djela i učinioca, te sakupljanje podataka koji daju osnova za podnošenje prijave.

Policija sakuplja podatke kako bi sakupila dovoljno osnova za podnošenje krivične prijave, dok tužilac suprotno tome ocjenjuje sadržaj krivične prijave, sa analizom da li je dokumentacija koja je dostavljena uz krivičnu prijavu dovoljna za pokretanje postupka. Veoma često se osnovni oblik ispoljavanja neslaganja između policije i tužilaštva javlja baš u ovom dijelu krivičnog postupka.

Osnovna specifičnost je ta da tužilac i policija do trenutka podnošenja krivične prijave rade zajedno, ali od tog trenutka tužilac je sam, on odgovara za neuspjeh postupka. Pomenuto jasno ukazuje na značaj koji u određenom dijelu krivičnog postupka dobija tužilac iz razloga preuzimanja odgovornosti za ishod krivičnog postupka. (VSTV-Pravna, institucionalna i organizaciona analiza saradnje policije i tužilaca u krivičnim istragama, 2007)

Sastavljanje prijave predstavlja aktivnost u kojoj bi trebalo da postoji intenzivna saradnja između policije i tužioca. Ta saradnja podrazumjeva zajedničku ocjenu svih činjeničnih okolnosti neophodnih za utvrđivanje tačne pravne kvalifikacije krivičnog djela, ali i zajedničku ocjenu prikupljenih dokaza. Uključivanje tužioca u sastavljanje izvještaja o počinjenju krivičnog djela protiv poznatog izvršioca omogućava tužiocu brže donošenje tužilačke odluke, s obzirom na to da je učestvovao u njenom nastanku i time imao mogućnost da se upozna sa konkretnim slučajem.

Saradnja tužilaštva i policije povodom konkretnog krivičnog djela ne bi trebalo da se okonča u trenutku podnošenja prijave, već bi ta saradnja trebalo da postoji i u toku trajanja celokupnog krivičnog postupka, a radi blagovremenog reagovanja tužioca na izmjenu postojeće situacije na glavnom pretresu.

Kvalitet sadržaja izvještaja ovlaštenih službenih lica upravo zavisi od kvaliteta provedene kriminalističke obrade. Ona je usko vezana i uz količinu i kvalitet dobijenih odgovora-dokaznih informacija na zlatna pitanja kriminalističke nauke. Potpuniji odgovori na ova pitanja obezbjeđuju kvalitetniji sadržaj izvještaja. Naime sadržaj izvještaja ovlaštenih službenih lica mora biti takav da nadležni tužilac na osnovu njega može donijeti neku od sledećih odluka:

- odbacivanje izvještaja
- vraćanje izvještaja na dopunu
- donošenje naredbe o provođenju istrage ili
- podizanje optužnice.

U pripremama strategije istrage jasni parametri se moraju utvrditi i dogovoriti između tužioca i policijskog rukovodioca istražnog tima koji postupa po predmetu. Mora postojati veliki stepen povjerenja i profesionalnog ophođenja između tužioca i OSL. Ovo omogućava da istraga brzo napreduje i to sa velikom efikasnošću i u duhu zakona.

Odnos tužioca i policije i nadzor tužioca u kriminalističkim istragama nije odnos vlasti podređenosti već je tužilac, dužan po zakonu da svojim formalnim radnjama omogući istražiocu zakonito vođenje istrage odnosno da tužilac svojim intervencijama spreči nezakonite radnje u istrazi.

TOK ISTRAGE PO VAŽEĆIM ZAKONIMA O KRIVIČNOM POSTUPKU U BIH

Koordinaciju policije i tužilaštva u istragama krivičnih djela za koje je propisana kazna zatvora preko pet godina možemo definisati u tri procesne situacije i to:

1. početak toka istrage u kojoj je prijava krivičnog djela podnesena policiji
2. početak toka istrage u kojoj je prijava krivičnog djela podnesena tužilaštvu i
3. tok istrage krivičnog djela kod nepoznatog počinioca.

I-Procesna situacija početka toka istrage u kojoj je prijava krivičnog djela podnesena policiji

Po važećem krivičnoprocesnom modelu, policija koja kriminalistički obrađuje predmet i utvrđuje osnov sumnje da je počinjeno krivično djelo, nije obavezna sačiniti i dostaviti krivičnu prijavu tužiocu kao po ranijem sistemu, već kad utvrdi postojanje osnova sumnje da je počinjeno krivično djelo u svim njegovim bitnim elementima, obavezna je službeno obavijestiti tužioca.

U procesnoj situaciji kada policija primi prijavu krivičnog djela od strane građanina, dužna je u neformalnom postupku, radi obavještavanja tužioca o

osnovama sumnje provesti odmah postupak prikupljanja obavještenja i o prijavi građanina sa službenim zabilješkama i utvrđenim osnovama sumnje obavijestiti tužioca, bez da je prethodno „golu“ prijavu dostavljala tužiocu. Policija radi izvršenja zadataka iz svoje nadležnosti ima pravo i dužnost da prikupi potrebna obavještenja radi obavještavanja tužioca o osnovama sumnja o postojanju krivičnog djela i u situaciji u kojoj službena i odgovorna lica u organima vlasti, javnim preduzećima i ustanovama izvršavajući svoju obavezu prijavljivanja krivičnog djela, obavjeste o krivičnom djelu policiju a ne tužilaštvo. Policija će takođe bez prethodnog prosleđivanja ovakve prijave tužilaštvu, odmah prikupiti informacije i obavještenja ukoliko ocijeni da je to potrebno radi utvrđivanja osnova sumnje da postoji krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora pet godina radi obavještavanja tužioca o osnovama sumnje i otvaranja službene istrage krivičnog djela od strane tužioca.

Bez utvrđenja osnova sumnje da postoji krivično djelo, nema dakle obaveze službenog obavještavanja a time u principu i službenog kontakta policajca i tužioca po zakonu, tj. policajac po zakonu nije obavezan niti ovlašćen da obavještava tužioca dok faktički nije utvrdio činjenični i pravni osnov tj. osnov sumnje da postoje elementi bića krivičnog djela, mjesto, vrijeme, radnja izvršenja, način i sredstvo izvršenja, posledica i sl.

Ako se tužilac nakon obavještavanja o postojanju krivičnog djela složi sa policajcem naređuje sprovođenje istrage a potom donosi i procesno-pravni akt u vidu naredbe za sprovođenje istrage jer je obavezan da odmah po saznanju za osnov sumnje da je izvršeno krivično djelo preduzme mjere radi sprovođenja istrage i upravljanja aktivnostima policije koji prikupljaju izjave i dokaze.

Donošenje procesnopravnog akta mu je izričita i zakonska obaveza koja određuje tzv. legalitet krivičnog gonjenja, tj. dužnost tužioca da preduzme procesne radnje gonjenja ako postoje dokazi u krivičnom postupku. (Nenad Vranješ: Organizacija i tok istrage po važećem ZKP. Praktični aspekt krivičnih istraga u BiH, materijal sa Konferencije u organizaciji Projekta „EU Podrška provedbi zakona“ 2012:10)

Osnovna zakonska obaveza tužioca je da u slučaju postojanja činjeničnih i pravnih uslova za otvaranja istrage (postojanje osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo) prije svega, preduzme procesnopravne mjere radi sprovođenja istrage i upravljanja aktivnostima policije u istrazi, slijedom čega su i mjere rukovođenja i nadzora ustvari procesno-pravne mjere i radnje pravnog nadzora tužioca nad istragom krivičnog djela zbog potreba krivičnog gonjenja, a ne mjere rukovođenja nad policijom koja ima sopstvenu rukovodnu funkcionalnu organizaciju.

Na opisani način su oba procesna subjekta postupala po službenoj dužnosti i ispunila svoje zakonske obaveze, policajac zakonsku obavezu obavještavanja o postojanju osnova sumnja da je izvršeno krivično djelo a tužilac nakon što se složio sa takvom ocjenom policajca svoju obavezu donošenja procesnog akta u obliku naredbe za sprovođenje istrage tog krivičnog djela.

Da bi tužilac ispunio svoju službenu zakonsku obavezu i sačinio Naredbu o sprovođenju istrage koja treba da sadrži sledeće elemente: 1. podaci o osumnjičenom ukoliko su poznati, 2. činjenični opis krivičnog djela, 3. pravni naziv krivičnog djela, 4. okolnosti iz kojih proizilazi osnov sumnje, 5. koje radnje u istrazi treba provesti i 6. koje činjenice treba utvrditi u istrazi krivičnog djela, mora te podatke dobiti od policije u kratkom roku, iz čega proizilazi obaveza da OSL dostavi pismeni akt obavještanja (Izveštaj o počinjenom krivičnom djelu) sa svim elementima koji se odnose na pretpostavke za službeno otvaranje istrage krivičnog djela.

Ovim se u osnovi potvrđuje načelo koje proizilazi iz pravilne primjene krivičnoprocesnih zakona BiH po kome policija istražuje a tužilac procesuiru, jer za kriminalističke istrage policija ima sve potrebne resurse, a tužilac procesnim radnjama obezbjeđuje zakonitost tih istražnih aktivnosti.

Tužilac je obavezan jedan primjerak naredbe za sprovođenje istrage dostaviti OSL nakon što je od njega obavješten o postojanju osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora preko pet godina obzirom da se izričito propisuje da tužilac ima pravo i obavezu da odmah po saznanju da postoji osnov sumnje da je izvršeno krivično djelo preduzme mjere radi sprovođenja istrage, rukovođenja i nadzora nad istragom te procesne mjere upravljanja aktivnostima OSL, koji pronalaze osumnjičenog i prikupljaju dokaze. Analogno, OSL je obavezan pod nadzorom tužioca po zakonu i službenoj dužnosti preduzimati daljnje radnje koje se odnose na dokazivanje činjenica u krivičnom postupku i u tom smislu je ovlašćen da preduzima istražne i potražne radnje koje imaju dokaznu snagu.

Na osnovu naredbe tužioca, OSL može sada u tako službeno otvorenoj istrazi, osumnjičenog upozoravati u skladu sa ZKP, koje osnove sumnje tužilac kao organ gonjenja stavlja mu na teret svojim procesno-pravnim aktom kojim je otvorio formalni dio kriminalističke istrage, svjedoke i vještake u formalnom dijelu istrage može upoznavati sa predmetom svjedočenja i vještačenja tako da se u skladu sa zakonom njihovi iskazi pravno utemeljuju, od tužioca dobija posebnu naredbu za vještačenja jer tužilac kao ovlašćeni subjekt gonjenja u krivično-procesnom smislu utvrđuje svrhu ove radnje dokazivanja i sl.

Tužilac naime u otvorenoj istrazi nakon što je utvrđeno postojanje osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo, ima pravo i dužnost da preduzima procesno-pravne mjere radi otkrivanja krivičnog djela i počinioaca kako bi procesnopravno obezbijedio prije svega zakonitost istrage krivičnog djela, zakonitost mjera i radnji u otkrivanju počinioaca koje provodi OSL, kao što su npr procesnopravne radnje i mjere radi pribavljanja odobrenja za posebne istražne radnje kojim se otkrivaju i dokazuju da je osumnjičeni izvršilac krivičnog djela, odobrenja-naredbe sudije za prethodni postupak za istražne radnje dokazivanja kao što su pretres stana i lica, privremeno oduzimanje imovine ili zaključenje sporazuma o uslovima za priznanje krivnje radi otkrivanja i dokazivanja krivičnog djela i počinioaca i sl.

Kada su u pitanju odobrenja suda za određene istražne radnje i OSL se takođe može obratiti sudiji za prethodni postupak, ali samo izuzetno kad postoje razlozi hitnosti i uz usmeno odobrenje tužioca, što je sasvim razumljivo jer prvenstveno tužilac ima pravo i obavezu da sudu tokom istrage pravno obrazloži potrebu za preduzimanjem onih istražnih radnji kojima se zadire u ličnu sferu-sferu slobode građana zaštićene konvencijama o ljudskim pravima.

II-Procesna situacija početka toka istrage u kojoj je prijava krivičnog djela podnesena tužilaštvu

U slučaju da je prijava krivičnog djela za koje je zakonom propisana kazna zatvora preko pet godine od oštećenog ili trećeg, pravnog ili fizičkog lica neposredno podnesena tužilaštvu ili je tužilac neposredno došao do saznanja o događajima koji upućuju na takvo krivično djelo, potrebno je napomenuti da u većini slučajeva u pogledu pravnih i činjeničnih pitanja ne postoje pretpostavke za donošenje naredbe za sprovođenje istragu u pogledu postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo budući da takve prijave obično nisu dokumentovane dokazima.

Zaprimljena prijava krivičnog djela sa priložima se dostavlja OSL uz zahtjev za provjeru i prikupljanje informacija, podataka i obavještenja radi utvrđenja osnova sumnje da je počinjeno krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora preko pet godina zatvora a što je zakonska pretpostavka za otvaranje službenog dijela istrage krivičnog djela. Policija u ovom dijelu postupka informacije, podatke i obavještenja prikuplja u neformalnom obliku a o preduzetim mjerama i radnjama može da sačini službene zabilješke kao i neformalne službene zabilješke o uzimanju izjava građana. Radi izvršenja zadataka obavještanja tužioca o osnovama sumnje da je izvršeno krivično djelo, policija ima zakonsko ovlaštenje da prije službene istrage na osnovu prikupljanja informacija i podataka i izjava građana u neformalnim službenim zabilješkama provjeri navode prijave krivičnog djela po dostavljenom zahtjevu tužioca i tako utvrdi da postoji osnov sumnje da je izvršeno krivično djelo. S tim u vezi, policija ima i zakonsku obavezu da odmah obavijesti tužioca sa svim elementima kako bi tužilac mogao ispuniti svoju zakonsku obavezu da odmah po saznanju za osnov sumnje da je izvršeno krivično djelo preduzme mjere radi upravljanja aktivnostima istražitelja koji prikupljaju dokaze i izjave donošenjem naredbe za sprovođenje istragu sa svrhom da OSL na osnovu tog procesnog akta tužioca provede službeni dio istrage predmetnog krivičnog djela u skladu sa zakonom.

Na opisani način ovakva procesna situacija ima isti pravni status kao i prvobitno analizirana situacija u kojoj je prijava krivičnog i cjelokupna procedura pošla od policije.

Ukoliko bi istražitelji policije prilikom prikupljanja potrebnih obavještenja u provjeri prijave krivičnog djela po zahtjevu tužioca, utvrdili da ne postoji osnov sumnje da je izvršeno krivično djelo, dostavlja Izveštaj sa svojom ocjenom

činjeničnog stanja, a tužilac donosi odluku da nema mjesta istrazi prijavljenog krivičnog djela.

Ako je prijava krivičnog djela podnesena tužilaštvu takve prirode da iz same prijave i dostavljenog dokaznog materijala proizilazi osnov sumnje da je izvršeno krivično djelo pa je tužilac u mogućnosti da ispuni svoju zakonsku obavezu donošenjem procesnog akta naredbe za sprovođenje istragu ista se sa pripadajućim dokaznim materijalom dostavlja policiji jer su OSL obavezna pod pravnom nadzorom tužioca preduzeti istražne mjere i radnje i obezbjediti dokaze u odnosu na krivično djelo i počinioca, a nakon provedenih istražnih aktivnosti tužiocu podnijeti izvještaj. (Nenad Vranješ: Organizacija i tok istrage po važećem ZKP. Praktični aspekt krivičnih istraga u BiH, materijal sa Konferencije u organizaciji Projekta „EU Podrška provedbi zakona“ 2012:21)

III-Procesna situacija toka istrage krivičnog djela nepoznatog počinioca

Kad je u pitanju prijava krivičnog djela protiv NN počinioca, na osnovu dokaznog materijala i dostavljenih obavještenja policije o osnovama sumnje da je po NN izvršiocu počinjeno krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora preko pet godina, tužilac će donijeti naredbu za sprovođenje istrage protiv NN lica sa svim elementima i naredbu kao pravoprocenjski akt sa materijalom dostaviti policiji.

Tužilac je obavezan da u tako otvorenoj istrazi krivičnog djela NN počinioca na prijedlog OSL preduzima mjere radi otkrivanja počinioca, kako bi mu obezbjedio zakonitost dokaza u otkrivanju izvršioca krivičnog djela, npr. da se pravno i činjenično obrazloženim prijedlozima obraća sudu radi pribavljanja odobrenja koja su potrebna istražitelju za posebne istražne radnje, istražne radnje pretresa stana prostorija i lica, privremeno oduzimanje predmeta ili zapljena imovine, izdavanjem naredbi za vještačenjima za koja se ukaže potreba i sl.

Nakon otkrivanja počinioca, OSL na osnovu pravnog akta tužioca-naredbe za sprovođenje istrage može ispitati osumnjičenog, saslušati svjedoke, vještake i sl., i dostaviti izvještaj tužiocu sa zapisnicima i dokazima koje je proveo u toj istrazi.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Odgovor da li se u Bosni i Hercegovini postiže cilj reforme pravosudnog sistema u cjelini umnogome zavisi od odgovora na pitanje da li tužilaštva funkcionišu u potpunosti shodno reformiranoj poziciji što je jedna od bitnih karika, tj. srž funkcionalnog krivično-pravnog sistema.

Unapređenje profesionalnog rada tužilaca, saradnja i usklađenost funkcionisanja sa policijskim strukturama, predstavlja ključan faktor ostvarenja cilja krivičnog gonjenja, to jeste zadovoljenja pravde u svakom krivično-pravnom slučaju i uspostavljanje vladavine prava po najvišim demokratskim standardima.

Brzo i efikasno vođenje krivične istrage je jedan od ključnih faktora za ostvarivanje tog cilja.

Na osnovu pokazatelja i iskustava u prethodnom periodu, jasno je ukazano, da na planu zakonodavne regulative, treba zadržati standard u zakonskim rješenjima i spriječiti daljnu eroziju principa vođenja istrage od strane tužioca, u kojoj jednu od ključnih uloga ima policija.

Prema novom krivično-procesnom sistemu istraga predstavlja kriminalističku istragu koja se vodi shodno važećem principu da policija istražuje a tužilac procesira uz odobrenja sudije za prethodni postupak za one istražne radnje dakazivanja kojim se ugrožava lična sfera građana, radi zaštite njihovih osnovnih prava u skladu sa evropskom konvencijom. Drugim riječima tužilac procesnim radnjama obezbjeđuje zakonitost istražnih aktivnosti policije.

Potrebno je tražiti odgovarajuća zakonska rješenja kako bi se izbjegla tendencija stvaranja dvofaznosti krivične istrage koju smo imali u prethodnom sistemu u kojoj je istragu vodio istražni sudija, nakon provođenja predkrivičnog postupka koji je vodila policija nakon čega je zahtjev za sprovođenje istrage istražnom sudiji podnosio tužilac. Jedan od najvažnijih ciljeva reforme je prenošenje istrage u nadležnost tužioca i eliminacija predkrivičnog postupka, kako bi se postupak istrage učinio bržim i efikasnijim.

Stoga je, shodno prednjim konstatacijama, prijeko potrebno taj dio procesnih rješenja usavršavati kako bi se sačuvala pozicija i integritet istrage kao faze postupka u duhu zamišljene reforme, a čiji je cilj, upravo, brzina i efikasnost.

U skladu sa gore navedenim zaključujemo, da su Zakoni o krivičnim postupcima u BiH, usklađeni zakoni sa novijom krivičnoprocenjskom praksom, u Evropi i svijetu koji daju vrlo dobru osnovu za saradnju između OSL odnosno policijskih istražilaca i tužilaca u postupku istraživanja krivičnih djela, da zakonska rješenja omogućavaju vođenje brze i efikasne istrage

Na bazi dosadašnjih iskustava i prakse u provođenju zakona, može se zaključiti da u procesnim zakonima saradnja između nadležnih organa (subjekata istražnog postupka) nije razrađena i propisana detaljno te stoga postoji potreba da se na odgovarajući način posebnim propisom uredi. Tim podzakonskim aktom bi bilo potrebno detaljnije formulirati načine saradnje kao što su obavještavanje, usmjeravanje, međusobna konsultacija osobito kod posebnih istražnih radnji, zajednička obuka u smislu izmjene dobrih i loših iskustava, u svrhu bolje operativne saradnje formirati istražne timove i uspostaviti saradnju između nadležnih organa radi razmjene podataka preko elektronskog poslovanja u smislu smanjenja administrativnog poslovanja.

Kako bi istraga imala jasno usmjerenje, policija i tužilac moraju u potpunosti saradivati u njenom planiranju i sprovođenju. Ne može se dozvoliti da istraga dobije nekontrolisani zamah ili da se prosto ostavi da otpadne zbog bespotrebne birokratije ili nedostatka napretka ili interesa za odnosni predmet.

Pošto tužilac ima čvrst nadzor nad istragom, policija je ograničena u pitanju inicijative koju može preduzeti u svojim istragama, što može imati štetne

posljedice. Obrnuto jasno je da se ne može očekivati od tužioca da sam obavi istragu, te da mora dozvoliti vođi policijskog istražnog tima da ima određenu slobodu u operativnim pitanjima u vezi sa istragom i načinom korišćenja resursa.

U pripremama strategije istrage jasni parametri se moraju utvrditi i dogovoriti između tužioca i vođe policijskog istražnog tima kojem je dodjeljen predmet. Mora postojati veliki stepen povjerenja i profesionalnog ophođenja između tužioca i vođe istražnog tima. Ovo omogućava da istraga brzo napreduje i to sa velikom efikasnošću i u duhu zakona. Ovo će takođe omogućiti da policija razvije vještine rukovođenja istragama koje treba da odgovaraju minimalnim evropskim standardima.

LITERATURA

1. Grubač, Momčilo. 2009. Krivično procesno pravo, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta Union.
2. Sijerčić Čolić, Hajrija. 2005. Krivično procesno pravo. Sarajevo.
3. Faladžić, Aleksandar. 2010. *Uloga tužilaštva u suprotstavljanju organizovanom kriminalu*. Niš doktorska disertacija, Pravni fakultet u Nišu.
4. Faladžić, Aleksandar. 2010. Krivičnopravni okviri za borbu protiv organizovanog kriminala u Bosni i Hercegovini i Republici Srbiji. Zborniku objavljenom na konferenciji Internacionalne asocijacije kriminalista, Sarajevo.
5. Čejović, Boro. 2005. Osnovni principi krivičnog zakonodavstva Srbije i Crne gore. VIII Seminar prava, Budva
6. Praktični aspekt krivičnih istraga u BiH, materijal sa Konferencije u organizaciji Projekta EU Podrška provedbi zakona"
7. Komentar ZKP BiH-grupa autora 2005.
8. VSTS-Pravna, institucionalna i organizaciona analiza saradnje policije i tužilaca u krivičnim istragama. Sarajevo 2007.

COOPERATION OF PROSECUTORS AND AUTHORIZED POLICE OFFICERS FROM THE ASPECT OF EFFICIENCY IN DETECTING AND PROVIDING PROOF OF CRIMINAL OFFENSES PURSUANT TO THE CRIMINAL PROCEDURE CODE OF BIH

Aleksandar Faladzic
Miroslav Janjic

Summary:

One of the most important segments of the criminal justice response to all aspects and forms of crime is certainly the cooperation between the Police and Prosecutors' Offices. Recent efforts invested in this direction have been very visible both in terms of legal science and the areas of action of the representatives of Police and Prosecutor's Offices.

From its very inception to date the Public Prosecutor's Office has represented one of the most important institutions of public interest. Its role in society has changed, took on a different forms and contents but its essential characteristics were preserved regardless of time or space we are talking about. As the protector of the public interest the public prosecutor's office has for centuries been and remains to be a pillar of stability for the society with the vital task of preserving public order, maintaining security and detecting and prosecuting persons engaged in legally prohibited actions before the competent courts. In implementing its mission, the Public Prosecutor's Office relies on the State Law Enforcement Bodies, especially the Police. The Public Prosecutor's Office and the Police, as the law enforcement in society, hold powers the enforcement of which or to be exact the manner of its application very often does best reflect the general state of the society, in particular the degree of its civilization and democracy.

When considering the issue of coordination of the Prosecutor's Office and the Police, it should be noted that the police is an independent body with its own functional organization that falls within the executive branch in comparison to the Prosecutor's Office which is an independent body that falls within the judicial authorities with independent functional organization. Hence, the procedural relations of authorized representatives of these two key subjects tasked with detection and providing proof of criminal offenses is based on their rights and obligations stemming from the specific provisions of the Criminal Procedure Code of BiH.

Criminal strategy imposed the participation of primarily Police and Prosecutors in the fight against crime. The facts that speak in support to this claim can be seen in the Criminal Procedure Code, which indicates the magnitude of the roles of these bodies both individually and in mutual cooperation. Clearly, the Prosecutor's Office can not do without the Police and similarly the Police can not do without the Prosecutor's Office i.e. they form a unified system of action in combating crime.

There is no doubt that the cooperation of the Police and the Prosecutor's Office can be seen to its fullest extent in the phase of criminal proceedings the task of which is to gather facts and evidence so that those can be presented to the court i.e. in the investigation phase. The relations in the investigation phase depend on several issues and factors, and in particular the position and the role of the Court and the Prosecutor's Office in the investigation which almost directly reflects onto the position of the police during the investigation phase.

The question of the role of the Public Prosecutor and the Police in the preliminary proceedings is one of the main topics of modern reform of the criminal proceedings. The reforms of the criminal proceedings that were conducted in the countries with the Civil Law System */also referred to as European Continental Law/* have made the Public Prosecutor the "Lord" of the preliminary proceedings. As a consequence the investigation as a special phase in the preliminary proceedings was removed and the Investigative Judge became the Preliminary Proceedings Judge, with powers of judicial review of procedural measures and possible control of Public Prosecutor's decision to abandon criminal prosecution.

It is particularly important to define the relations between the Police and Prosecutors in the criminal legislation of Bosnia and Herzegovina, because of its structure, the number of prosecutors' offices and police organizations, as well as the disunity of criminal legislation i.e. the lack of hierarchical subordination between institutions whose goal is to enforce and act in accordance with the criminal code. The following section of the paper will explore the problems that arise within these activities as well as ways and modalities that are considered most adequate to resolve such issues.

Keywords: Criminal Procedure Code, investigation, proving, the criminal offense, Prosecutor, Authorized Officer, Police Agencies, cooperation.